

אוניברסיטת תל-אביב

הפקולטה למדעי הרוח ע"ש לסטר וסאלי אנטין
בית הספר למדעי התרבות ע"ש שירלי ולסלי פורטר
היחידה למחקר התרבות

הנגרות ביישוב היהודי בארץ-ישראל 1928-1929: מקרה לבחינת התארגנות של שדה פעולה מקצועי

חיבור זה מוגש כעבודת גמר לקראת התואר
"מוסמך אוניברסיטה" - M.A. באוניברסיטת תל-אביב

על-ידי

מאיה ויניצקי

העבודה הוכנה בהדרכת

פרופ' רקפת סלע-שפי

יוני 2010

Tel-Aviv University
The Lester and Sally Entin Faculty of Humanities
The Shirley and Leslie Porter School of Cultural Studies
Unit of Culture Research

**Jewish Carpentry in Palestine, 1928-1929: A Case Study in
the Formation of a Professional Field**

Thesis Submitted for the M.A. degree at Tel-Aviv University

By
Maya Vinitsky

Prepared under the supervision of
Prof. Rakefet Sela-Sheffy

June 2010

תקציר

מחקר אקדמי על התפתחות השדות המקצועיים ביישוב העברי בדגש על 'מקצועות הצווארון הכחול' נמצא בראשיתו. המחקרים שנערכו בנושא התמקדו לרוב בהיסטוריה של תנועות העבודה בארץ-ישראל (דה-פריז, 1999; הראל, 2004); בהיבט הציוני של עבודה עברית (שפירא, 1976); בגופים יצרניים ציבוריים (שבא, 1976); במקצועות חופשיים (סלע-שפי, 2003; לוי, 2009) ופחות בהתפתחותם של מקצועות המלאכה.

העבודה עוסקת בהתארגנותו מחדש של שדה הנגרות ביישוב היהודי הארץ-ישראלי בשלהי שנות העשרים של המאה העשרים. המקור המרכזי שהיווה בסיס לעריכת המחקר הוא כתב העת העברי 'הנגר' שיצא לאור בשנים 1928-1929, המציג תמונה לא רק על נושאים מרכזיים הקשורים לשדה הנגרות הארץ-ישראלי, כמו מצב שוק העבודה, התפתחויות טכנולוגיות, נראות הדירה והריהוט או ספרות מקצועית, אלא גם על השאיפות לעיצוב מחדש של תחום המלאכה הזה ועל מקורותיהן ועל דרכי הכנסתם של דגמים זרים לשדה.

לאור העובדה כי המחקר האקדמי בנושא שדות המלאכה בארץ-ישראל בתקופת המנדט מצוי בראשיתו, עבודה זו מהווה נדבך ראשוני לתשתית מחקרית בנושא מצב שדה הנגרות הארץ-ישראלי בראשית המאה העשרים. כיוון שכך, היה צורך להציג נושא מסוים כפי שהוא מובא בכתב העת 'הנגר', ניתוחו בהיבט המושגי, ובמידת האפשר, הצגת אינפורמציה נוספת ממקורות ראשוניים נוספים המאמתת או שוללת את הנתונים. בחינה זו עשויה לשפוך אור על תהליך רחב יותר של התהוות השדות המקצועיים בארץ-ישראל.

בבסיס המסגרת המושגית של מחקר זה עומד מושג תרבות, כפי שנתפס על ידי מחקר התרבות. מושג זה מתייחס למכלול מאורגן של מודלים לפעולה המסדירים את החיים החברתיים ואת תמונת העולם של קבוצות ושל יחידים. המחקר הנוכחי מתבסס על שורה של מושגים, ביניהם, מושג הרפרטואר (Swidler, 1986; Even-Zohar, 1997), שמסביר את הפעילות האנושית באמצעות דגמי פעולה, יסייע בבחינת פרוצדורות ההמצאה והיבוא הנחוצות לבנייתו של רפרטואר חדש או לחידושו של רפרטואר קיים; מושג ההביטוס, כמכלול הפרקטיקות הקובעות את ארגון החיים של הפרט וכאסטרטגיות היוצרות לכל קבוצה הון סימבולי מאפיין (Bourdieu, 2002; וראה גם Sheffy, 1997), ישמש לניתוח הפרקטיקות בפעולתם של קבוצת הנגרים ביישוב היהודי כמבנות הביטוס של השדה המקצועי; באמצעות תיאורית המערכת הדינאמית (Even-Zohar, 2005) ותיאוריות המתייחסות לתהליכים של מגע בין תרבויות (Redfield, Ralph & Melville, 1936; וראה גם דרורי, 1988; טורי, 1993; Sela-Sheffy, forthcoming) ניתן יהיה להצביע על תהליכי המגע וההתערבות שבין מערכת תרבותית הנמצאת במהלך בנייה מחודשת לבין מערכת או מערכות תרבותיות מתקדמות; על אופן הדירתם של דגמי פעולה ממערכת שכנה; על אופן קליטתם בפועל של דגמי הפעולה ועל סוכני המגע והיזמים שתיווכו בין המערכות התרבותיות השונות.

הקורפוס המחקרי מורכב ממגוון רחב של מקורות ראשוניים שיצאו לאור במהלך השנים הנחקרות או שנשמרו בארכיונים ציבוריים ופרטיים. למשל, ספרות מקצועית זרה, מילונים מקצועיים בשפה העברית, כתבי עת שיצאו לאור בשפה העברית, צילומים וחומרים מתוך תיקי ארכיונים רלוונטיים. הספרות המשנית כוללת סקירות שנעשו על התפתחות התעשייה העברית במאה העשרים (ביילין, 1987; פרבר, 1996); מחקרים העוסקים בהתפתחות אורבאנית מקומית (ביגר ושביט, 2001; הלמן, 2007) ובמחקרים שעוסקים בפרופיל העליות השונות שהגיעו ארצה (גלבר, 1990). אך מרבית המחקר האלו אין התייחסות פרטנית לצמיחתם של שדות מקצועיים ספציפיים כמקצוע הנגרות. בשל ראשוניות המחקר בתחום זה לא מתאפשרת הבנה מעמיקה של שדה מקצועי מסוים על רבדיו השונים והכוחות שפעלו בו, או הבנת ההשפעות ההדדיות של השדות המקצועיים המקומיים זה על זה.

כתב העת 'הנגר' שימש כמקור העיקרי וככל הנראה גם היחידי שבחן בזמן אמת את פועלו של שדה הנגרות ביישוב העברי. מנדל כהן, העורך הראשי והמוציא לאור, הרכיב לדבריו צוות שמנה יותר מחמישים אנשי מקצוע מהארץ ומאירופה, שליוו מקצועית את כתב העת והשתתפו בכתיבתו. ביניהם היו נגרים, מהנדסים, אגרונומים, יערנים, אדריכלים ונוספים. בכתב העת התפרסמו מאמרים וידיעות בנושאים מרכזיים הקשורים לשדה הנגרות הארץ-ישראלית ולשדות נגרות בעולם. כמו למשל, תיאור המצב של שוק העבודה המקומי, הצגת תכונותיהם החרושתיות של מגוון עצים, פרסומים על הספרות המקצועית בתחום, דיווחים על התפתחויות טכנולוגיות בין-לאומיות, דגמי הריהוט והדירה וכן הצגה של ההיסטוריה המקומית של בעלי המלאכה היהודים.

שדה הנגרות הארץ-ישראלית היה בשלהי שנות העשרים במצב מורכב של התמודדות עם השלכותיו של משבר כלכלי מחד ועם תהליך בנייה מאידך. מחסור באשראי זמין וזול ועלויותיהם הגבוהות של חומרי הגלם הקשו על הנגרים להרחיב את תוצרת הנגרייה וכנגזרת גם את קהל הצרכנים. נוסף על כך, עוד לא נבנתה תשתית להכשרה מקצועית מודרנית לנגרים מקומיים וטרם התפרסמה ספרות מקצועית לתחום הנגרות בשפה העברית. מבחינה טכנולוגית לא הדביק שדה הנגרות המקומי את תנופת הפיתוח של תהליכי המיכון הבין-לאומיים (כהנוביץ, בתוך כהן, 1928: 242). לצורך מילוי החסר ברפרטואר המקצועי המקומי בתחום הנגרות המודרנית נעזרו כתבי מערכת כתב העת 'הנגר' ופעילים נוספים בשדה ברפרטוארים מקצועיים זמינים משדות נגרות מתקדמים.

מניתוח כתב העת 'הנגר' ומקורות ראשוניים נוספים משתקף ששדה הנגרות הארץ-ישראלית נחשף למגוון דגמי פעולה מהרפרטואר המקצועי של שדה הנגרות הגרמני כבר במהלך שנות העשרים, עוד לפני עלייתם ארצה של יהודי מרכז אירופה. בין דגמי הפעולה היו דגמים של רהיטים, מאמרים על מגמות טכנולוגיות וסגנוניות, צילומים של מכונות ממוכנות, ידיעות באשר לפרסומם של כתבי עת זרים, הבחנות טרמינולוגיות של מונחים טכניים ורבים נוספים. רובם המכריע של דגמי הפעולה הזרים שאומצו בפועל או שהוצגו כאלטרנטיבות זמינות למילוי החסר נלקחו מן הרפרטואר המקצועי של שדה הנגרות הגרמני.

Abstract

Academic research on the development of professional fields amongst the Jewish population in Palestine, especially “blue-collar professions,” is at its inception. Research has mostly focused on the history of the Labor Movement in Palestine (De Vries, 1999; Harel, 2004), on the Zionist aspect of Jewish labor (Shapira, 1976), public productive institutions (Shva, 1976), and the liberal professions (Sela-Sheffy, 2003; Levy, 2009), while less attention has been paid to the development of craft professions.

The present thesis deals with the reorganization of the carpentry industry by the Jewish population in Palestine in the late 1920s. The main source on which the research is based is the magazine *Hanagar* (The Carpenter), published in Palestine from 1928 to 1929. *Hanagar* not only presented key issues related to the field of carpentry in Palestine, such as the state of the labor and craft market, technological developments, styles of apartments and furniture, and survey of professional literature, it also reflected contemporary ambitions for modernizing and reshaping the craft, and the ways by which foreign models became incorporated into the field.

As academic research into professional crafts in Palestine in British Mandate times is in its early stages, this thesis offers basic, foundational research into the field of carpentry in Palestine in the early twentieth century. It focuses on analyzing central issues in which emerge from *Hanagar* and contextualizing these issues in theoretical and historical perspectives. Whenever possible, additional relevant information culled from other primary sources is discussed, which either corroborate or refute the information provided by the magazine. Such an analysis may shed light on the broader processes of the formation of modern professional fields in Palestine.

Underlying the theoretical framework of this study is the concept of culture, as it is understood in Culture Research. The concept refers to a structured whole of models of practices, which regulate social life and the worldview of groups and individuals. The concept of repertoire (Even-Zohar, 1997; Swidler, 1986), which views human action as determined by available stocks of such models of practices, calls for examining procedures of invention, importation and transformation of models in the process of creating such stocks in the local culture, or renew existing ones. The concept of

habitus, referring both to the set of practical schemes which determine an individual's preferences in all areas of life and to the strategies that generate a group's typical symbolic capital (Bourdieu, 2002, see also Sheffy, 1997;), is used to explain the selection of practices by Jewish carpenters in Palestine who strived to establish their professional field. The theory of dynamic systems (Even-Zohar, 1980) and theories dealing with processes of intercultural contact (Redfield, Ralph & Melville, 1936; Drory, 1988; Toury, 1993) allow to point out processes of contact and intervention that occur between a cultural system in the process of being reconstructed and foreign, more prestigious ones; the way imported models are infiltrated into and incorporated by local practices; and the agents of contact and local entrepreneurs who mediate between the different cultural systems.

The research corpus comprises a wide variety of primary sources, which includes documents published during the years under examination and other documents that were kept in public or private archives – such as foreign professional literature, Hebrew professional dictionaries, magazines in Hebrew, and photographs and materials from relevant archive files. The secondary literature includes surveys of the development of Jewish industry in the twentieth century (Beilin, 1987; Felber, 1996); studies about local urban development (Biger & Shavit, 2001; Helman, 2007); and studies of Jewish immigration to Palestine (particularly Gelber, 1990). Most of these studies, however, are general surveys and do not address the emergence of specific professional fields such as carpentry. Given this state of the art, a preliminary research into this field does not allow for an in-depth examination of all its aspects and forces affecting it, nor can it allow for a comprehensive assessment of the reciprocal influences amongst local professional fields.

Hanagar was the main – probably the only – source documenting the field of carpentry amongst the Jewish population in Palestine at the time. Mendel Cohen, the magazine's editor-in-chief and publisher, reports assembling a team of over fifty professionals from Palestine and Europe, consisting of carpenters, engineers, agronomists, foresters, architects and others, who provided professional accompaniment to the magazine staff and participated in its writing. The magazine published articles and reports about key issues related to the field of carpentry in Palestine and around the world. Items published included, for instance, accounts of

the conditions in the local labor market, reports on the aspects of wood industry, reviews of (mostly German) professional literature in the field, reports on international technological developments, images of furniture and apartment models, and a survey of the local history of Jewish craftsmanship.

In the late 1920s, the field of carpentry in Palestine was in a complex situation, facing the ramifications of economic crisis, on the one hand, and a building development process, on the other hand. Lack of readily available inexpensive credit and the high cost of raw materials made it difficult for carpenters to expand their range of products, also having an adverse effect on any attempted increase in consumer audience volume. Moreover, no basic modern professional training program had been devised yet, nor was there any Hebrew publication devoted to the field of carpentry. The local field of carpentry had not caught up with the development momentum of international technological industrialization processes (Kahanovitz, in Cohen, 1928: 242). In order to fill the gaps in the local modern carpentry repertoire, correspondents of *Hanagar* and other figures active in the field availed themselves of the professional repertoires of other, advanced fields of carpentry, mainly the German.

An analysis of *Hanagar* magazine and other primary sources indicates that already in the 1920s, even before Western-European Jews started immigrating to Israel, Jewish carpentry in Palestine had been exposed to a variety of models of practice pertaining to the professional repertoire of the German carpentry. These included furniture models, articles about technological and stylistic tendencies, photographs of industrial machines, reviews of foreign magazines, technical terminology, and many others. The great majority of these foreign professional practice modes – which were either actually adopted or else were seen as readily available options for satisfying local deficiencies – were taken from the professional repertoire of the German field of carpentry.